

ДИПЛОМАТ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Кафедра економіки та фінансів

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
проведення практичних занять з дисципліни «МІСЦЕВІ
ФІНАНСИ»**

**для студентів денної та заочної форм навчання
за напрямком спеціальності:
6.030508 «Фінанси і кредит»**

Тернопіль-2016

Методичні вказівки для проведення практичних занять з дисципліни «Місцеві фінанси» для студентів денної та заочної форм навчання за напрямком спеціальності: 6.030508 «Фінанси та кредит» // Укл. к.е.н., асистент Т.В. Подвірна, к.е.н., асистент. Панухник Я.Г. - Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2016. - 21 с.

Укладачі: Подвірна Тетяна Володимирівна, кандидат економічних наук, асистент кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя

Панухник Яна Геннадіївна, кандидат економічних наук, асистент кафедри економічної кібернетики ТНТУ ім. І. Пулюя

Рецензенти: Константюк Наталія Іванівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів.

Тимошик Наталія Степанівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів.

Методичні вказівки розглянуті і затверджені на засіданні кафедри економіки та фінансів

Протокол № __ від «__» _____ 2016 р.

Схвалені на засіданні методичної комісії факультету економіки та менеджменту

Протокол № __ від «__» _____ 2016 р.

ЗМІСТ

Вступ

ТЕМА 1.	Місцеві фінанси, їх сутність, склад і роль в економічній системі держави	5
ТЕМА 2.	Місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів	8
ТЕМА 3.	Фінансові ресурси місцевого самоврядування	11
ТЕМА 4.	Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів	16
ТЕМА 5.	Міжбюджетні відносини на місцевому рівні	21
ТЕМА 6.	Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності	24
ТЕМА 7.	Організація місцевих фінансів у зарубіжних країнах	27
ТЕМА 8.	Управління фінансами і фінансовий контроль на місцевому рівні	31

ВСТУП

Дисципліна «Місцеві фінанси» має теоретично-прикладний характер, дає можливість майбутньому спеціалісту об'єктивно оцінювати економічні процеси, що відбуваються в регіонах; розуміти тенденції розвитку фінансових відносин і їх особливості у сфері місцевих фінансів та фінансів господарських одиниць комунальної форми власності; визначати заходи, що забезпечують використання фінансів як одного з дійових важелів економічної політики місцевих органів самоврядування; застосовувати формульний підхід для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів; оцінювати ефективність використання бюджетних коштів.

Мета вивчення дисципліни - : формування і поглиблення знань студентів з питань сутності й ролі місцевих фінансів у розвитку економічної та соціальної інфраструктури адміністративно-територіальних одиниць та механізму їх функціонування.

Завдання дисципліни:

- формування теоретичних знань та вироблення практичних навичок у сфері формування та використання фінансових ресурсів місцевих органів влади і підприємств місцевого господарства

- дати правильне розуміння закономірностей у сфері фінансових відносин держави, місцевих органів, господарства та населення;

- визначити сукупність заходів, що забезпечують використання фінансів, як одного з дійових важелів економічної політики місцевих органів самоврядування..

Після опанування даного курсу студенти повинні: знати:

- сутність, склад і роль місцевих фінансів у розвитку економічної і соціальної інфраструктури України та в зарубіжних країнах;

- функції та міжнародні стандарти організації місцевих фінансів;

- етапи розвитку місцевих бюджетів, структуру місцевих бюджетів;

- формування доходів місцевих бюджетів, структуру джерел доходів;

- принципи розмежування бюджетних видатків, склад і структура видатків окремих видів бюджетів;

- порядок планування та фінансування видатків місцевих бюджетів, види місцевого оподаткування;

- сутність, види та складові міжбюджетних відносин та їх вплив на бюджетний устрій;

вміти:

- використовувати нормативні документи для розрахунків різних видів видатків, бюджетних трансфертів, дотацій вирівнювання;

- пояснювати закономірності у сфері фінансових відносин держави, місцевих органів, комунальних господарств та населення;

- визначати заходи, що забезпечують використання фінансів як одного з дійових важелів економічної політики місцевих органів самоврядування;

- використовувати коефіцієнти вирівнювання для розрахунків обсягів дотацій.

Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і роль в економічній системі держави

Зміст теоретичної частини заняття:

1. Інститут місцевого самоврядування і місцеві фінанси.
2. Принципи організації місцевих фінансів.
3. Склад місцевих фінансових інститутів.
4. Нормативно-правове забезпечення місцевих фінансів.

Вчення про місцеві фінанси та його формування. Наука про місцеві фінанси як окрема галузь фінансової науки та процес її формування. Інститут місцевого самоврядування як необхідна передумова функціонування місцевих фінансів. Об'єкт та предмет вивчення. Мета дисципліни.

Сутність місцевих фінансів. Склад місцевих фінансових інститутів: місцеві бюджети; місцеві податки і збори; позабюджетні в т. ч. валютні фонди; місцеві запозичення, комунальний кредит; об'єкти комунальної власності; інші фінансові ресурси, які надходять у розпорядження органів місцевого самоврядування згідно чинного законодавства.

Функції місцевих фінансів: 1) розподільча; 2) контрольна; 3) стимулююча.

Роль місцевих фінансів в економічній системі держави. Вплив місцевих фінансів на соціально-економічний розвиток країни і окремих її територій, на фінансову стабільність і фінансову безпеку держави, на становлення демократичного суспільства, піднесення добробуту населення.

Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів. Зміст та значення Європейської хартії місцевого самоврядування.

Формування нормативної бази місцевих фінансів України за роки незалежності. Зміст та значення закону Української РСР від 7.12.1990 р. "Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування" для формування інститут місцевого самоврядування і місцевих фінансів в Україні. Розвиток нормативної бази місцевих фінансів України у 1990-1996 роках.

Конституція України по місцеве самоврядування і місцеві фінанси. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" (1997 р.) – базовий нормативний акт з місцевих фінансів. Проблеми вдосконалення місцевих фінансів у Бюджетному кодексі України.

Орієнтований хід проведення заняття:

1. Оголошення теми та її зв'язок із лекціями.
2. Перевірка присутності студентів.
3. Опитування та закріплення лекційного матеріалу.
4. Оголошення оцінок і пояснення домашнього завдання.

Питання для обговорення:

1. Дискусійні питання суті та функцій місцевих фінансів.

2. Взаємозв'язок місцевих фінансів з іншими сферами та ланками фінансової системи країни.

3. Проблеми підвищення ролі місцевих фінансів в економічній системі держави періоду трансформацій.

4. На основі вивчення чинного законодавства наведіть приклади протиріч і неузгодженостей окремих його положень.

5. Визначте склад та обґрунтуйте значення місцевих фінансових інститутів у формуванні фінансової бази місцевого самоврядування.

6. Охарактеризуйте сутність фінансової політики і роль місцевих органів влади в її реалізації.

7. Проаналізуйте фінансові проблеми, які найчастіше виникають у громаді населеного пункту, в якому ви проживаєте. Які можливі шляхи їх вирішення?

8. Охарактеризуйте сферу фінансових відносин, що виникають на місцевому рівні.

9. Дайте характеристику основним законодавчим документам, які регламентують функціонування місцевих фінансів в Україні.

10. Яку роль відіграють місцеві фінанси в соціальному й економічному розвитку регіонів?

Практична ситуація:

Залучення і освіта громадян через процес формування бюджету

Проблема :

Міський бюджет формується лише як жорсткий фінансовий план, він не є ефективним засобом для спілкування місцевих органів з громадськістю; він не є ефективною інформаційною базою та інструкцією для управління містом. Це обумовлює невизначеність та недостатність тих комунікативних зв'язків, які існують. Обмежений доступ до інформації, непоінформованість громадян щодо причин та наслідків фінансових рішень, які приймає міська влада, призвела до відсутності довіри громадян стосовно діяльності муніципалітету, а в органах місцевої влади - до нерозуміння реальних потреб та побажань громадськості .

Завдання :

Яку роль може зіграти громадськість у процесі формування та використання місцевого бюджету?

Подайте свої пропозиції щодо налагодження ефективної співпраці місцевої влади з громадськістю стосовно питань формування бюджету.

Запропонуйте власний варіант розв'язання вищезазначеної проблеми.

Рекомендована література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. - К.: Преса України, 1997. - 80 с.

2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997р. // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - С. 379-429.

3. Про основні напрями бюджетної політики на 2002 рік. Послання Президента України Л.Д.Кучми до Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України // Урядовий кур'єр. - 2001. - № 102. - С. 5-6.

4. Владимиров К. М. Місцеві фінанси: навч. посібник / К.В. Владимиров, Н.І. Чуйко, О.Ф. Рогальський. – Херсон: Олді- плюс, 2006. – 352 с.

5. Євдокімова М.О. Є Місцеві фінанси: навч. посібник / М.О.Євдокімова; ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2014. – 343 с.

6. Кравченко В.І. Фінанси місцевого самоврядування України: проблеми становлення (1989 – 2001). – К.: Видавничий “КМ Academia”, 2001 - 460 с.

Тема 2. Місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів

Зміст теоретичної частини заняття

1. Структура місцевих бюджетів.
2. Бюджет розвитку місцевих бюджетів.
3. Місцеві бюджети в складі бюджетної системи України.
4. Формування та склад доходної бази місцевих бюджетів України.
5. Склад місцевих податків і зборів України у відповідності до податкового кодексу України.
6. Склад і структура видатків місцевих бюджетів.

Розвиток місцевих бюджетів та їх роль в місцевих фінансах України. Етапи розвитку місцевих бюджетів України. Роль місцевих бюджетів в економічній системі держави.

Формування доходів місцевих бюджетів України. Склад та динаміка власних і закріплених доходів місцевих бюджетів. Структура доходних джерел місцевих бюджетів. Проблеми зміцнення доходної бази місцевих бюджетів.

Принципи розмежування бюджетних видатків. Склад видатків місцевих бюджетів окремих видів. Видатки місцевих бюджетів, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів та видатки, які не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Структура видатків місцевих бюджетів України. Соціальна спрямованість місцевих бюджетів.

Загальний та спеціальний фонди місцевих бюджетів. Джерела формування та напрямки витрачання коштів бюджету розвитку місцевих бюджетів.

Суть місцевого оподаткування. Місцеве оподаткування як інститут місцевих фінансів. Виникнення та розвиток місцевого оподаткування. Перші види місцевих податків. Розвиток місцевого оподаткування в Росії та Україні у XIX-XX століттях. Місцеве оподаткування за радянських часів.

Стан і недоліки місцевого оподаткування в Україні. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України.

Напрями реформування місцевого оподаткування. Проблеми запровадження податку на нерухоме майно. Недоліки і переваги оподаткування нерухомості.

Специфічні вимоги до місцевих податків і зборів. Місцеві податки в зарубіжних країнах.

Орієнтований хід проведення заняття:

1. Оголошення теми та її зв'язок із лекціями.
2. Перевірка присутності студентів.
3. Опитування та закріплення лекційного матеріалу.
4. Оголошення оцінок і пояснення домашнього завдання.

Питання для обговорення:

1. З'ясуйте, чи однаковою мірою органи місцевого самоврядування зацікавлені у нарощуванні доходної бази місцевих бюджетів, зокрема власної.
2. Зробіть висновок щодо вагомості власних доходів для забезпечення самостійності місцевих бюджетів.
3. В Бюджетному кодексі України відзначте найважливіші норми, які легітимізують самостійність місцевих бюджетів.
4. Вкажіть позитивні і негативні наслідки запровадження в Україні податку на нерухоме майно.
5. Ваші міркування щодо вдосконалення місцевого оподаткування в Україні.
6. Дайте характеристику бюджетним відносинам, які виникають у процесі формування та використання бюджетів різних рівнів місцевої влади.
7. Назвіть права та обов'язки місцевих органів влади й управління, що виникають у процесі формування та використання бюджету.
8. Дайте визначення розпорядників та одержувачів коштів місцевих бюджетів.
9. Охарактеризуйте види місцевих бюджетів, які формуються і використовуються в Україні.
10. Охарактеризуйте основні принципи побудови бюджетного устрою в нашій державі.

Практична ситуація:

Генерування надходжень у місцевий бюджет

Проблема

Міські органи влади підраховали, що сумарні витрати на надання певних платних послуг (видача дозволів, ліцензій, оформлення документів і т.д.), які надаються фізичним та юридичним особам, набагато перевищують той дохід, який отримує муніципалітет у вигляді плати за дані послуги. Міська влада приймає рішення підняти плату за надання певних послуг фізичним та юридичним особам. Зворотня реакція громадськості дуже негативна. Нищівна критика у пресі. Зменшення підприємницької активності у місті.

Завдання :

1. Подайте свої пропозиції щодо забезпечення очікуваного збільшення надходжень у місцевий бюджет завдяки даному рішенню.

2. Як забезпечити стимулювання підприємницької діяльності, не відмінюючи даного рішення ?

3. Як добитися розуміння громадськості стосовно даного збільшення плати на певні послуги.

4. Як забезпечити вигідність для фізичних та юридичних осіб платити більше?

Запропонуйте власний варіант розв'язання вищезазначеної проблеми.

Рекомендована література:

1. Власюк Н.І. Місцеві фінанси: навч. посібник / Н.І. Власюк, Т.В. Мединська, М.І. Мельнік. – К.: Алерта, 2011. – 328 с.

2. Кириленко О.П. Місцеві бюджети в економічній системі держави // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія “Економіка” - 2001. - № 7. - С. 83-87.

3. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика).- К.:НІОС,2000. – 384 с.

4. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України у 2001 році: нові підходи // Підприємництво, господарство і право. - 2001. - № 6. - С. 7-10.

5. Кульчинський М.В. Проблеми бюджетного реформування в Україні // Фінанси України. - 2002. - № 7. - С. 25-29.

6. Місцеві фінанси: Навч.-метод. Посібник для самості. вивч. дисц./ М.А.Гапонюк, В.П.Яцюта, А.Є. Буряченко, А.А. Славкова. – К.: КНЕУ, 2002. – 184 с.

Тема 3. Фінансові ресурси місцевого самоврядування

Зміст теоретичної частини заняття

1. Сутність фінансової незалежності місцевого самоврядування.
2. Матеріальна та фінансова основа фінансового самоврядування.
3. Склад фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.
4. Місцеві запозичення, їх форми.

Суть фінансової незалежності місцевого самоврядування. Матеріально-фінансова база органів місцевого самоврядування. Склад фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Роль місцевих бюджетів у формуванні фінансової незалежності місцевого самоврядування. Самостійність місцевих бюджетів: ознаки та шляхи зміцнення. Податкова (фіскальна) самостійність органів місцевого самоврядування.

Суть комунального кредиту, причини існування, переваги у порівнянні з державним кредитом. Продуктивний характер комунального кредиту. Форми комунального кредиту.

Порядок випуску та обігу муніципальних позик. Проблеми розвитку муніципальних позик в Україні.

Комунальні банки в Україні. Грошово-речові лотереї як форма комунального кредиту.

Цільові фонди органів місцевого самоврядування: порядок формування та напрямки використання.

Орієнтований хід проведення заняття:

1. Оголошення теми та її зв'язок із лекціями.
2. Перевірка присутності студентів.
3. Опитування та закріплення лекційного матеріалу.
4. Оголошення оцінок і пояснення домашнього завдання.

Питання для обговорення:

1. Розкрийте сутність фінансової незалежності місцевого самоврядування. Вкажіть ключові проблеми її зміцнення у нашій державі.
2. Практична реалізація принципу фінансової незалежності місцевого самоврядування.
3. Неузгодженість чинного законодавства щодо формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.
4. Об'єктивні та суб'єктивні чинники недостатнього розвитку комунального кредиту в Україні.
5. Визначте суть неподаткових методів формування доходів місцевих бюджетів.
6. Охарактеризуйте загальнодержавні податки і збори та нормативи відрахувань, які закріплюються за місцевими бюджетами.
7. Опишіть загальний порядок місцевого оподаткування в Україні. Перелічіть місцеві податки і збори, які справляються на території України.
8. Розгляньте особливості сучасної практики створення і функціонування цільових фондів органів місцевого самоврядування в нашій державі.
9. У чому полягає роль благодійних, спонсорських внесків та пожертвувань у власних доходах місцевих органів влади?
10. Яким чином здійснюється розподіл доходів між місцевими бюджетами різних рівнів?

Практична ситуація:

Фінансові аспекти підвищення ефективності роботи міської адміністрації

Проблема

Процесу складання міського бюджету у Польщі традиційно бракувало гнучкості, відкритості та ясності. Бюджети, в основному, зосереджуються виключно на надходженнях і витратах, не приділяючи достатньої уваги плануванню, поясненню задач, цілей та бажаних результатів. Місцеві адміністрації готували "бюджет за статтями", які являли собою просто рядки цифр, зведені у таблиці у відповідності з вимогами та інструкціями Міністерства фінансів і уряду країни. Бюджети не включали ніякої описової

інформації, і їх практично було неможливо співвіднести з конкретними послугами, що надавалися громадянам. Більше того, бюджети рідко враховували потреби місцевої громади, інколи через небажання порушити жорсткі бюджетні правила.

Завдання

Уявіть себе мером міста. Як, на вашу думку, потрібно реформувати бюджетний процес для прийняття більш об'єктивних і виважених рішень, поліпшення ефективності та продуктивності муніципальних послуг, зв'язку з населенням та звітності?

Рекомендована література:

1. Волохова І.С. Проблеми розподілу видаткових повноважень між рівнями влади України / І.С. Волохова // Економіка України.– 2013.– №8.– С. 55–64.

2. Демків І.О. Вплив фінансової кризи на бюджети органів місцевого самоврядування / І.О. Демків // Фінанси України.– 2011.– № 8.– С. 76–90. 37.

3. Деркач М.І. Сучасна державна політика у сфері подолання статистичного й динамічного дисбалансу місцевих бюджетів / М.І. Деркач // Фінанси України.– 2011.– № 4.– С. 55–65.

4. Ніколаєва О.М. Місцеві фінанси / О.М. Ніколаєва. - К.: Центр навч. літ-ри, 2013. — С. 45.

5. Трач Ю.Ю. Підвищення ефективності формування доходів місцевих бюджетів // Фінанси України. - 2002. - № 5. - С. 83-84.

6. Чугунов І.Я., Лісниченко І.В. Основні підсумки виконання бюджету у 2001 році // Фінанси України. - 2002. - № 5. - С. 85-112.

Тема 4. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів

Зміст теоретичної частини заняття

1. Види видатків місцевих бюджетів та джерела їх фінансування.
2. Критерії розмежування видатків між місцевими бюджетами.
3. Формування видаткової частини місцевих бюджетів.
4. Нормативний метод в бюджетному плануванні.
5. Виконання місцевих бюджетів за видатками.

Нові підходи у плануванні доходів і видатків місцевих бюджетів згідно між бюджетної реформи в Україні, їх значення у забезпеченні конституційних гарантій та справедливому перерозподілі бюджетних ресурсів у бюджетній системі України. Хронологія нормативних документів щодо нових методів планування доходів і видатків місцевих бюджетів.

Формула розподілу обсягу між бюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним бюджетом та місцевими бюджетами.

Алгоритм визначення обсягу дотації вирівнювання місцевим бюджетам. Розрахунок прогнозного обсягу доходів місцевих бюджетів. Склад кошика доходів, закріплених за місцевими бюджетами. Розрахунок індексів відносної платоспроможності адміністративно-територіальної одиниці. Коефіцієнти вирівнювання та їх значення.

Розрахунок обсягів видатків на утримання органів управління. Коригувальні коефіцієнти для міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення і районів.

Розрахунок обсягів видатків на охорону здоров'я. Коефіцієнти коригування видатків на охорону.

Розрахунок обсягів видатків на освіту. Визначення приведенного контингенту учнів різних типів загальноосвітніх навчальних закладів.

Розрахунок обсягів видатків на соціальний захисті соціальне забезпечення. Контингенти отримувачів соціальних виплат.

Розрахунок обсягів видатків на культуру і мистецтво. Розрахунок обсягів видатків на фізичну культуру і спорт. Розрахунок обсягів видатків на утримання підрозділів місцевої міліції.

Порядок фінансування видатків місцевих бюджетів.

Орієнтований хід проведення заняття:

1. Оголошення теми та її зв'язок із лекціями.
2. Перевірка присутності студентів.
3. Опитування та закріплення лекційного матеріалу.
4. Оголошення оцінок і пояснення домашнього завдання.

Питання для обговорення:

1. Порівняйте середньодушові видатки місцевих бюджетів адміністративно-територіальних одиниць і зробіть висновки щодо стану фінансового вирівнювання.
2. Дайте оцінку діючому порядку визначення відносної податкоспроможності адміністративно-територіальних одиниць.
3. Яку роль відіграє прибутковий податок з громадян в процесі визначення відносної податкоспроможності адміністративно-територіальних одиниць.
4. Назвіть переваги та недоліки забезпечення суспільних послуг за рахунок коштів місцевих бюджетів.
5. Охарактеризуйте основні принципи формування видаткової частини місцевих бюджетів.
6. Проаналізуйте механізм перерахування коштів загального фонду місцевих бюджетів розпорядникам і одержувачам коштів для здійснення видатків.
7. Які основні напрями вдосконалення бюджетного планування?
8. Вкажіть основну мету запровадження програмно-цільового методу бюджетного планування.

Практична ситуація:

Благоустрій міських районів

Проблема

Польські міста значно постраждали від занедбаності та декапіталізації на протязі останніх 50 років. Соціальна та економічна політика комуністичного режиму розохотила жителів поліпшувати зовнішній вигляд будинків, вулиць і кварталів в цілому.

Завдання

Як припинити постійне занедбання кварталів, де живуть сім'ї з низькими прибутками і заохотити їх мешканців прийняти участь у відновленні їх кварталів та будинків? Яку роль у цьому процесі може зіграти місцевий бюджет? Запропонуйте власний варіант розв'язання вищезазначеної проблеми.

Рекомендована література:

1. Бліщук К. М. Державні та місцеві фінанси. Бюджетний процес : навч. посіб. / К. М. Бліщук, Л. Р. Михайлинин. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Львів, 2011. – 176 с.

2. Кириленко О.П. Формування інституту місцевих фінансів і місцеві бюджети України // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія “Економіка” - 2001. - № 8. - С. 76-81.

3. Козаченко Ю.П. Місцеві фінанси як важливий ресурс місцевого самоврядування: теоретичний підхід / Ю. Козаченко // Актуальні проблеми державного управління. — 2014. — № 1 (45). — С. 124—131.

4. Кульчинський М.І. Місцеві бюджети і механізм їх формування // Фінанси України. - 2001. - № 9. - С. 98.

5. Місцеві бюджети в умовах кризових явищ і реформування : [монографія] / за заг. ред. О. Л. Яременка. - Х. : ХІФ УДУФМТ, 2011. - 182 с.

6. Радіонов Ю.Д. Управлінські рішення як фактор неефективного використання бюджетних коштів / Ю.Д. Радіонов // Економіка України.– 2013.– № 12.– С. 41–51

Тема 5. Міжбюджетні відносини на місцевому рівні

Зміст теоретичної частини заняття

1. Зміст міжбюджетних відносин.
2. Форми руху бюджетних ресурсів в процесі міжбюджетних відносин.
3. Сутність фінансового вирівнювання доходів місцевих бюджетів за допомогою бюджетних трансфертів.
4. Бюджетне регулювання, його ціль та методи.
5. Нормативи відрахувань від регулюючих доходів.

5. Міжбюджетні трансферти та їх види.

Бюджетний федералізм: зміст. Складові, вплив на бюджетний устрій, особливості реалізації та розвиток.

Зміст міжбюджетних відносин та передумови їх виникнення. Особливості організації міжбюджетних відносин в бюджетній системі України. Суб'єкти міжбюджетних відносин.

Розмежування доходів і видатків між рівнями бюджетної системи та видами бюджетів - основа організації міжбюджетних відносин.

Сутність фінансового вирівнювання. Стан фінансового вирівнювання в Україні. Середньодушові видатки місцевих бюджетів України та їх динаміка.

Зміст, цілі та методи бюджетного регулювання. Розвиток методів бюджетного регулювання. Метод відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і зборів. Нормативи відрахувань та їх види. Надання фінансової допомоги у вигляді трансфертів.

Види бюджетних трансфертів. Чинний порядок розрахунку дотацій вирівнювання місцевим бюджетам: позитивні та негативні аспекти. Субвенції місцевим бюджетам та їх види.

Зміст міжбюджетної реформи та її вплив на місцеві фінанси. Вдосконалення організації міжбюджетних відносин у Бюджетному кодексі України.

Орієнтований хід проведення заняття:

1. Оголошення теми та її зв'язок із лекціями.
2. Перевірка присутності студентів.
3. Опитування та закріплення лекційного матеріалу.
4. Оголошення оцінок і пояснення домашнього завдання.

Питання для обговорення:

1. Результати та ефективність фінансового вирівнювання в Україні.
2. Дайте оцінку практичній реалізації принципу об'єктивності та прозорості у міжбюджетних відносинах.
3. На основі Бюджетного кодексу проаналізуйте, чи на всі місцеві бюджети розповсюджуються положення цього нормативного акту.
4. Що таке фінансове вирівнювання? Охарактеризуйте особливості його реалізації в Україні.
5. Які завдання вирішує бюджетне регулювання?
6. Які методи бюджетного регулювання використовуються у бюджетній практиці України?
7. Чим відрізняється вертикальне і горизонтальне бюджетне регулювання?
8. Як ви розумієте поняття «міжбюджетні трансферти»? Які їх види застосовуються в Україні?
9. Опишіть формулу розподілу обсягів міжбюджетних трансфертів.

Практична ситуація:

Залучення громадськості до процесу формування та виконання капітального бюджету

Проблема

Як і інші громади в Чехії, місто Мікулов (7 тисяч 700 мешканців) повинно прийняти складне рішення - як найкращим чином використати обмежені ресурси. Перебудова місцевої сільськогосподарської економіки викликала значне безробіття, але потреби в інвестиціях для прискорення економічного росту повинні конкурувати з потребами надання містом якісно вищого рівня комунальних послуг. Завдання, що постає перед керівництвом міста полягає в збалансуванні цих конкуруючих інтересів таким чином, щоб заспокоїти громадськість відносно закономірності процесу прийняття рішень,

Завдання

Як залучити громадськість до процесу формування та виконання капітального бюджету міста? Яку роль у цьому процесі може зіграти місцевий бюджет?

Запропонуйте власний варіант розв'язання вищезазначеної проблеми.

Рекомендована література:

1. Гром В.А. Міжбюджетні відносини: сучасний стан та напрями удосконалення // Економічні науки.-Серія «Облік і фінанси».- Випуск 7(25).- Ч.4-2010
2. Колодій С.Ю. Удосконалення механізмів фінансування тимчасових касових розривів місцевих бюджетів / С.Ю. Колодій, В.С. Корчинський // Фінанси України.- 2011.- № 1.- С. 73–83.
3. Кириленко О.П. Досягнення стратегічних орієнтирів удосконалення міжбюджетних відносин в Україні / О.П. Кириленко // Фінанси України.- 2013.- № 8.- С. 19–29.
4. Радіонов Ю.Д. Причини і наслідки неефективного використання міжбюджетних трансфертів / Ю.Д. Радіонов // Економіка України.- 2013.- № 3.- С. 59–70. 61.
5. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: навч. посібник / О.О.Сунцова. - К.: Центр навч. л-ри, 2005. – 560 с.
6. Сторонянська І.З. Проблеми організації та ефективність використання муніципальних запозичень / І.З. Сторонянська, І.С. Музика // Фінанси України.- 2013. – № 11.- С.45–56.

Тема 6. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності

Зміст теоретичної частини заняття

1. Перелік об'єктів права комунальної власності.
2. Класифікація підприємств комунальної власності.

3. Фінансові ресурси комунальної власності.
4. Основні засоби та оборотні кошти підприємств комунальної власності.
5. Сучасні проблеми розвитку комунального сектору.

Громадські послуги, їх зміст та особливості надання на місцевому рівні.
Конституційні гарантії надання громадських послуг. Фінансування делегованих повноважень органів державної влади.

Склад місцевого господарства та його роль у місцевих фінансах. Доходи від місцевого господарства. Стан об'єктів комунальної власності.

Особливості організації фінансів підприємств комунальної власності.
Управління фінансами комунальних підприємств.

Видатки місцевих бюджетів на фінансування об'єктів комунальної власності, їх склад та особливості планування.

Особливості фінансів житлово-комунального господарства. Склад доходів житлово-комунальних підприємств. Комунальні платежі та їх роль у формуванні фінансових ресурсів житлово-комунального господарства. Основні фонди та оборотні засоби житлового господарства. Фінансовий план підприємств житлового господарства.

Особливості фінансів комунального господарства. Експлуатаційні видатки комунальних підприємств, їх склад та планування. Виручка від реалізації продукції та послуг. Формування та використання прибутку комунальних підприємств. Основні фонди та оборотні засоби підприємств комунального господарства.

Реформування житлово-комунального господарства в Україні: необхідність, завдання та наслідки.

Особливості фінансів транспортних підприємств.

Орієнтований хід проведення заняття:

1. Оголошення теми та її зв'язок із лекціями.
2. Перевірка присутності студентів.
3. Опитування та закріплення лекційного матеріалу.
4. Оголошення оцінок і пояснення домашнього завдання.

Питання для обговорення:

1. Назвіть найважливіші невирішені проблеми у функціонуванні місцевого господарства на сучасному етапі.
2. Які є проблеми у визначенні розмірів комунальних платежів?
3. Що Вам відомо про експерименти у фінансуванні житлово-комунального господарства?
3. Як вирішуються в даний час фінансові питання благоустрою територій?
4. Назвіть повноваження органів місцевого самоврядування щодо управління щодо управління комунальною власністю.
5. Розкрийте суть фінансів підприємств комунальної форми власності.

6. Покажіть, що фінанси підприємств комунальної форми власності є складовою місцевих фінансів.

7. Назвіть особливості організації фінансів підприємств комунальної форми власності, їх склад і структуру.

8. Дайте визначення комунального кредиту та назвіть його форми.

9. Назвіть напрями реформування житлово-комунального господарства в Україні.

10. Охарактеризуйте діючий порядок фінансового забезпечення відтворення основних фондів комунальних підприємств.

Практична ситуація:

Покращення експлуатації муніципального житлового фонду

Проблема

В Україні величезний муніципальний житловий фонд обслуговували невеликі державні установи - ЖЕКи. Незважаючи на великі муніципальні субсидії, якість експлуатаційних послуг залишається низькою. Коли у 1992 році було розпочато приватизацію державного житлового фонду, низький технічний стан і обслуговування місць загального користування зменшили цінність житлового майна і виступали негативним стимулом до приватизації. Оцінка житлового сектору, проведена у 1992 році, показала, що міські адміністрації не можуть далі надавати ЖЕКам субсидії, а нові домовласники готові платити більше за якісні послуги.

Завдання

Як підвищити якість технічного обслуговування житла? Яку роль у цьому процесі може зіграти місцевий бюджет?

Запропонуйте власний варіант розв'язання вищезазначеної проблеми.

Рекомендована література:

1. Бураківський І.В., Зайчикова В.В. Фінансова політика органів місцевого самоврядування: Навч. посіб. – К.: Норапринт, 2003. - 112с.

2. Запатріна І.В. Тарифна політика як критичний фактор розвитку житлово-комунальної сфери / І.В. Запатріна, І.Б. Лебіда // Економіка України.– 2013.– № 3.– С. 66–77.

3. Місцеві фінанси: навч. посібник / М.О. Омелянович, В.С. Левченко, О.В. Хістева, Д.В. Фірсова, О.О. Ябуковська; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського.– 2011. – 252 с. 56.

4. Петкова Л. Муніципальні інвестиції та кредити: навч. посібник / Л. Петкова, В. Проскурін. – К., 2006. – 158 с.

5. Яценко Ю.О. Окремі аспекти впровадження програмно- цільового методу у бюджетний процес на рівні місцевих бюджетів / Ю.О. Яценко // Фінанси України.– 2013.– № 7.– С. 44–77.

6. Ярош О.Б. Економічні ризики у сфері державної тарифної політики на послуги ЖКГ / О.Б. Ярош, О.Б. Пушкарьова // Економіка України.– 2013.– № 11.– С. 76–83.

Тема 7. Організація місцевих фінансів у зарубіжних країнах.

Зміст теоретичної частини заняття

1. Місцеве оподаткування в зарубіжних країнах.
2. Фінансове вирівнювання за кордоном.
3. Субсидії, що надаються органам місцевої влади європейських країн.
4. Зарубіжний досвід створення місцевих позабюджетних фондів.

Основні типи систем місцевого самоврядування. Найважливіші проблеми фінансів місцевого самоврядування. Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів і місцевих бюджетів. Зміст та значення Європейської хартії місцевого самоврядування.

Склад фінансових ресурсів органів місцевої влади зарубіжних країн.

Доходи і видатки місцевих бюджетів. Фінансове вирівнювання та його роль у розвитку територій.

Місцеве оподаткування за кордоном. Роль надходжень від місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів зарубіжних країн.

Досвід комунального кредиту. Місцеві позики: особливості випуску, розміщення та обігу, роль у формуванні фінансових ресурсів органів місцевої влади.

Фінанси муніципальних підприємств.

Форми залучення громадян до управління місцевими справами в зарубіжних країнах.

Орієнтований хід проведення заняття:

1. Оголошення теми та її зв'язок із лекціями.
2. Перевірка присутності студентів.
3. Опитування та закріплення лекційного матеріалу.
4. Оголошення оцінок і пояснення домашнього завдання.

Питання для обговорення:

1. Порівняйте практику організації місцевих фінансів за кордоном з вітчизняною практикою.
2. Наведіть приклади позитивного зарубіжного досвіду й дайте оцінку можливості його запровадження в Україні.
3. Назвіть основні чинники збільшення видатків місцевих бюджетів у зарубіжних країнах.
4. Порівняйте сучасний стан місцевого оподаткування в країнах Європейського Союзу та Україні.
5. Охарактеризуйте зарубіжний досвід функціонування місцевих позабюджетних фондів.

6. У чому полягає сутність місцевих позик як джерела забезпечення бюджетних послуг у зарубіжних країнах?

7. Які критерії фінансового вирівнювання в зарубіжних країнах є пріоритетними?

8. Проаналізуйте можливість застосування зарубіжного досвіду організації місцевих фінансів в Україні, з урахуванням її історичних, економічних та демографічних особливостей.

Практична ситуація:

Фінансування муніципальних інвестицій

Проблема

В результаті децентралізації в Чеській республіці відповідальність за надання послуг, разом з часткою спільних надходжень від оподаткування, було передано місцевим органам влади. В той же час, національний уряд зменшив цільові субсидії на місцеві інвестиційні проекти.

Завдання

Як підтримати капітальні інвестиції на потрібному рівні? Яку роль у цьому процесі може зіграти місцевий бюджет?

Запропонуйте власний варіант розв'язання вищезазначеної проблеми.

Рекомендована література:

1. Державні та місцеві фінанси. Бюджетний процес: навч. посіб./ К. М. Бліщук, Л. Р. Михайлишин. – Львів, 2011. –176с.

2. Місцеві фінанси: навч. посіб./ Н. І. Власюк, Т. В. Мединська, М. І. Мельник. – Львів: ЛКА, 2010. –284с.

3. Місцеві фінанси: навч. посіб./ Л. О. Омелянович, В. С. Левченко, О. В. Хістева, Д. В. Фірсов, О.О. Якубовська. –Донецьк, 2011. –252с.

4. Кириленко О. П. Місцеві фінанси. Підручник. За редакцією О.П. Кириленко. –К.: «Знання». –2006. –667с.

5. Кульчицький М. І. Місцеві фінанси: практикум: навчальний посібник / Мирослав Кульчицький. –Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. –302с.

Тема 8. Управління фінансами і фінансовий контроль на місцевому рівні.

Зміст теоретичної частини заняття

1. Поняття та зміст бюджетного процесу.

2. Стадії бюджетного процесу.

3. Розгляд та прийняття рішень про місцевий бюджет.

4. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їх повноваження.

5. Місцеві фінансові органи, їх завдання, повноваження та функції.

Місцеві фінансові органи, їх функції, повноваження, завдання. Нормативна база діяльності місцевих фінансових органів. Організаційна структура місцевих фінансових органів.

Фінансова політика органів місцевого самоврядування. Повноваження органів місцевого самоврядування у галузі бюджету, фінансів та цін, у місцевому оподаткуванні.

Зміст бюджетного процесу на локальному рівні, коротка характеристика стадій бюджетного процесу. Роль місцевих фінансових органів у бюджетному процесі. Порядок складання проектів місцевих бюджетів. Зміст проектів рішень про місцевий бюджет та матеріалів, що до нього додаються. Затвердження місцевих бюджетів. Виконання місцевих бюджетів. Періодичність, структура та терміни подання звітності про виконання місцевих бюджетів.

Бюджетні слухання як елемент бюджетного процесу. Організація бюджетних слухань. Досвід бюджетних слухань в Україні. Аудит та фінансовий контроль на всіх стадіях бюджетного процесу.

Виконання місцевих бюджетів органами Державного казначейства України. Розподіл функцій між органами виконавчої влади при казначейському виконанні місцевих бюджетів за доходами. Організація роботи з виконання місцевих бюджетів за доходами. Проблеми запровадження казначейського виконання місцевих бюджетів за видатками.

Фінансовий контроль, який здійснюється органами місцевого самоврядування, його види та методи. Внутрішній та зовнішній фінансовий контроль.

Орієнтований хід проведення заняття:

1. Оголошення теми та її зв'язок із лекціями.
2. Перевірка присутності студентів.
3. Опитування та закріплення лекційного матеріалу.
4. Оголошення оцінок і пояснення домашнього завдання.

Питання для обговорення:

1. Дайте оцінку бюджетному процесу на локальному рівні і його зв'язку з бюджетним процесом щодо Державного бюджету України.
2. Проблеми переведення на казначейське обслуговування місцевих бюджетів України.
3. Позитивні наслідки виконання місцевих бюджетів органами Державного казначейства.
4. Які показники характеризують фінансовий стан місцевого бюджету?
5. Що таке касове виконання бюджету?
6. У чому сутність і переваги казначейської системи обслуговування бюджету?
7. Дайте визначення фінансового контролю як функції управління.
8. Назвіть суб'єктів фінансового контролю та основні повноваження в бюджетному процесі.
9. Визначте завдання внутрішнього фінансового контролю.
10. На яких стадіях бюджетного процесу застосовується зовнішній контроль і аудит. Які органи у ньому задіяні?

Практична ситуація:

Регулювання освоєння земельних ділянок

Проблема

Управління земельними ресурсами на місцевому рівні в Україні, що базується на радянській моделі, в значній мірі продовжує залежати від центрального планування. В результаті цього відсутня ефективна, орієнтована на ринок система управління освоєнням землі на місцевому рівні.

Завдання

Як підвищити, на вашу думку, ефективність цієї системи, зменшити її загрозливий вплив на історичне обличчя міста? Яку роль у цьому процесі може зіграти місцевий бюджет?

Запропонуйте власний варіант розв'язання вищезазначеної проблеми.

Рекомендована література:

1. Круш П.В. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. -К.: Центр учб. л-ри, 2011. — 320 с.

2. Лісовий А.В. Проблеми й перспективи реформування адміністративно-територіального устрою / А.В. Лісовий, Н.І. Рубан // Фінанси України.– 2011.– № 5.– С. 28–40.

3. Луніна І.О. Методичні засади моніторингу місцевих бюджетів у контексті забезпечення стабільності державних фінансів / І.О. Луніні, Д.М. Серебрянська // Фінанси України.– 2013.– № 7.– С. 33–44.

4. Рева Т.М. Місцеві фінанси: навч. посібник / Т. Рева, К. Ковальчук, В. Кучкова. – К.: Центр навч. л-ри, 2007. – 208 с.

5. Стефанюк І.Б. Удосконалення механізму фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування / І.Б. Стефанюк // Фінанси України.– 2013. – № 2.– С. 71-82.

6. Управління місцевими фінансами / І.Л. Сазонець, Т.В. Гринько, Г.Ю. Придатко. — К. : ЦНЛ, 2006. — С. 116.